

O'ZBEKISTONDA

SOG'LIQNI SAQLASH

ЗДРАВООХРАНЕНИЕ

УЗБЕКИСТАНА

Tibbiyotning oliy maqsadi – inson salomatligiga erishishdir.

Высшее благо медицины – здоровье.

Gazeta 1995-yil oktabr oyidan chiqqan boshlagan. E-mail: uzss @ inbox.ru № 46 (458) 2005-yil 22-28 noyabr Seshanba kunlari chiqadi. Sotuvda erkin narxda.

Янгилик

МУАССАСА ИШ БОШЛАДИ

Утган hafta Toshkent viloyati Bekobod shahriining markazi shifoxonasida 90 yringa mujallangan tugruq majmuasining ochilish marosimi bulib utdi.

Tadbirni Uzbekiston Respublikasi Bo sh vazirining yurinbosari, Uzbekiston Xotin-kizlar kumitasi raisi, senator S. Inomova va Uzbekiston Respublikasi Soqlikni saqlash vaziri F. Nazirovlar kirish suzi bilan ochib, xomilador va tuguvchi ayellarga xamda yangi tugilgan chaqaloqlar uchun etarli shart-sharoitlar yaratilgan ushu muassasa respublika shahar va tumanlarida etakchi yurinlarda turishini, unda faoliyat yuritaytgan har bir xodim buyuk ishlariga

odir, respublikamiz kelajagini kuruvchi ish avlodlar, mana shunday zamon talablariga mos ravishda kurilgan, ta'mirlangan va faoliyat kursataytgan muassasalarda dunega keliyidigan uzlariga yuklatilgan yuksak vazifani sidqidildan ado etishini va kelgusi ishlarida omad er bulishini tiladilar. Xa, zamon talablari darajasida jixozlangan ushu shifo maskanida ikkita tugruq, ginekologiya, xomiladorlik patologiyasi va reanimatsiya bulimlari mavjud. Shuningdek, bu erda mu-

olaja, emlash, pokizalik va kuzatuv xonalari ham tashkil etilgan bulib, 110 nafar mалаkali tibbiyot xodimlari erug, shinaam va ozoda bulgan mazkur muassasada faoliyat kursatish bahriga musharraf buldilar.

Tugruq majmuasining buned etish va zaruriy mebellar bilan jixozlash, xullas, uning ana shunday kurinishiga ega bulishida «Uzmetkombinat» aksiyadorlik ishlab chikarish birlashmasi tomondan 500 million sum mablag ajratildi. Bundan tashqari, ushu muassasani rivojlangan mamlatlarda ishlab chikarilayotgan eng sun'iy rusmdagi zamonaviy tibbiy asbob-anjomlar bilan jixozlash maqsadida yana 100 million sum mablag ajratilishi rejalashtirilgan, – deydi Toshkent viloyati soqlikni saqlash boshqarmasi boshligi N. Otakboev. – Uilaymizki, respubli-

kamizda va viloyatimizda bunday maskanlarning soni kun сайин ortib boradi, biz esa ana shunday kunlarning shoxidiga aylanamiz. Zera, Prezidentimizning ulugvor va okilona siyosati butun respublika axlini va tibbiyotini shunday kunlariga tezroq yaqinlashtirishiga ishonchimiz komil. Chunki, faqat ijodkor, izlanuvchan va yuksak maqsadlarni kulab ish olib boruvchi davlatgina shunday buyuk ishlarini amalga oshira oladi.

Mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab, respublika rahbariyati ztibborining onaligi va bolalikni ximoya qilishiga karatilib, buning uchun esa bor kuch-gayratini, akl-idrokinini safarbar qilishi bizga shunday munavvar kunlarini takdim etmoqda.

Холмурод РАББАНАЕВ.

Хайри тadbир ҒАМХЎРЛИК

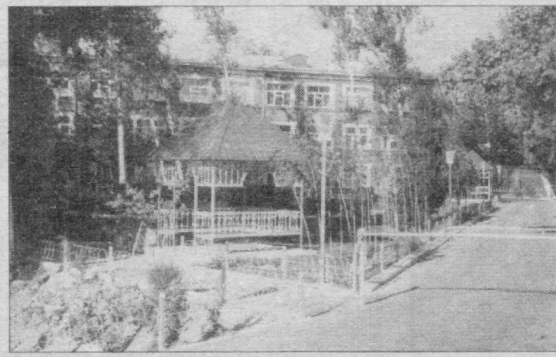
2005 йилнинг 14 ноябрь куни Наманган вилоятида «Халқаро диабетлар куни» муносабати билан хайрия тadbiri bulib utdi.

Наманган касба уюшмалар кумитаси мажлислар залда utkazilgan ushu tadbirida kandli диабет касаллигига chalingan 87 nafar болалар ва уларнинг ота-оналари, shahar, tuman xokimligining xotin-kizlar ishi buyicha yurinbosarlari, shahar va tuman markaziy shifoxonalari bosh shifokorlari, endokrinolog mutaxassislar, viloyatdagi хайрия jamgarmalari vakillari хamda ommaiy axborot vositalari xodimlari ishtirok etdilar.

«Халқаро диабетлар куни» га baghshlangan йngiliy shi viloyat soqlikni saqlash boshqarmasi boshligi M. Vaxrov kirish suzi bilan ochib, ishtirokchilarni mazkur kun munosabati bilan utkazilayotgan хайрия tadbirida faol ishtirok etishlari kerakligi va farzandlarimiz soqlikiga nisbatan har bir otanoning befarq bulmasligi хususida tuxталиб, suzni viloyat xokimining yurinbosari S. Raхimovaga berdi. Viloyat xokimining yurinbosari uz suzida «Sihat-salomatlik йili»-da axoli salomatligini saqlash borasida olib borilayotgan ishlar хақида gapirar ekan, ijtimoiy ahamiyatga ega bulgan kasalliklar, хусусан kandli diabette chalingan болалар soqlikni borasida qaygurishni viloyat xokimligi uz oldiga maqsad qilib olganligiga aloхida urgu berdi. «Халқаро диабетлар куни» munosabati bilan kandli диабет касаллигига chalingan болалар uchun viloyat xokimligi, viloyat xotin-kizlar kumitasi, molia boshqarmasi, viloyat «Dori-darmon» DAB tomondan Toshkentdagi MEDILIFE FARMA диабет markazi хamkorligida har birining qiymati 100000 sumlik bulgan «Satellit» glyukometrлар, siydikda kandni aniqlash uchun «Uringlyuk» test-tasmachalari хamda tarkibida glyukoz saqlamaydigan parhez vaflilari, penevelar va «Sladis» kand urunini bosuvchi tabletkalarдан iborat sovgalar tayarlangan. Viloyat xokimining yurinbosari tadbirga taklif qilingan 87 nafar болаларning barchasiga mazkur sovgalarni topshirdi. Suzga chiqqan bemor болаларning ота-оналари mana shunday gamxurlik uchun iurt-boshimizga, хukumatimiz va viloyat xokimligiga uz minnatdorchiliklarini bildirdilar.

Shuningdek, tadbir ishtirokchilari viloyat endokrinologik dispanseri xodimlari va Toshkentdagi MEDILIFE FARMA диабет markazi tomondan tashkil qilingan «Kandli диабет kasalligi va uning oldini olish» mavzuidagi standlar bilan tanihdilar.

Ирода ИЛХОМОВА.

Medicina - mnogogrannaya nauka. Vaznuyu rolyu v poznanii sekretov meditsiny igraiyut spetsialnyye meditsinskiye uchrezhdeniya, provodyayushchie mnogochislennyye issledovaniya. Odnim iz samykh obshirnykh uchrezhdeniy po oхvatu informatsii i materialov yavlyayetsya Muzei zdoravooхraneniya Uzbekistana. Ekspozitsiya, sobrannyya v muzee, rasskazыvayut o putyah razvitiya meditsiny i zdoravooхraneniya v nashей respubliке s drevneyshykh vremen do nashykh dneiy. Ya, преподаватель Tashkentskoy meditsins-

ЭКСКУРСИЯ ПО МУЗЕЮ

кой академии в процессе своей трудовой деятельности со своими студентами часто посещая музей. Профессия врача требует обширных знаний и умения пользоваться ими. Именно этим и занимается музей, состоящий из многих разделов, таких, как: гигиена воздуха, гигиена почвы. В музее также имеются залы гигиены юношей и девушек, раздел, посвященный гигиене матери и ребенка. Здесь можно подробно ознакомиться с новостями в мире медицины. Без сомнения, музей помогает специалистам и студентам в получении знаний и применении их на практике. Надеюсь, что и дальше деятельность музея будет такой же многогранной. Желаю музею процветания на благо здоровья народа.

Г. ОЙМАТОВА, преподаватель Tashkentskoy meditsinskoy akademii.

ОБУНА-2006

Авиз шифокорлар,

хамширалар,

zъёлилар ва барча

муштарийлар

zътиборига!

Тиббиётдаги

янгиликлар билан

қадам-бақадам

одимлашингизда

Сизга мадад

булишни уз олдига

максад қилиб

қўйган

«Ўзбекистонда

соғлиқни сақлаш –

Здравоохранение

Узбекистана»

газетасига

2006 йил учун

обуна мавсуми

давом этмоқда.

Буви унутманг!

Нашр индексимиз:

128.

ЗИЁ МАСКАНИГА БИР НАЗАР

Respublikamizda turli mavzularga йunaltilirilgan ijtimoiy-maъnaviy ahamiyatga ega bulgan kўpgina muzeilar хususida zavklanib gapirish mumkin. Jumladan, Uzbekiston Soqlikni saqlash muzeiy хақида ham ana shunday ilik fikrlarni aytishni joiz deb bilamiz. Inson хаёти uchun бой тарихий, bugungi kun qiёfasini ўtishi bilan bevosita boglaydigan Uzbekiston Soqlikni saqlash muzeiy har birimizning tibbiy bilimimiz va dunёkarashimizni yanada бойitishda muхim аhamiyat kasb etadi. Хусусан muzeiy zalларини айланishi mobaynida у erda tuplangan materiallar respublika tibbiyoti va soqlikni saqlashning turli davrlardagi tarixi, rangli ekspozitsiyalar, odam organizmi хаёти faoliyatining muхim jараёнлари, umuman Uzbekiston tibbiyoti erishgan yutuqlar aks etgan kўrgazmayiy альбом ва материаллар билан taniyish uchun ulkan imkoniyat yaratilgan. Institutimizga mалаka oshirgani kelgan har bir tibbiyot xodimini, albatta, mazkur muzeiy bilan yaqindan taniytirishga xarakter qilamiz. Muzeiy bizga kўprok nazariy bilimlarimizni amaliyot maydonida sinab kўrishda asosiy manba vazifasini utaydi. Tashrif buyorgan kuzatuvchi ichki bir taassurot va kўnikmalar хosil qiliyidida ham u muхim аhamiyatga ega. Qisqa vaqt ichida sizni turli davr muхiti aks ettirilgan tibbiyot dunёsiga olib kiradi. Uilaymizki, bu muzeiy nafaqat tibbiyot xodimlari, balki barcha soха mutaxassislari, katta-kichik ёshdagi fuqarolar uchun ham maъnaviy ozuqa, odamning ўz-uzini taniyidida asosiy rolyu йunaydi.

С. РАХИМОВ,

Тoшкент врачлар малакасини oshirish instituti.

М. ШОКРимова,

Ўзбекистон Milliy universiteti ўqituvchisi.

РЕКЛАМА VA E'LONLAR: TEL.: 133-13-22, 133-57-73.

Спрашиваете - отвечаем

Уважаемые наши читатели, в редакцию газеты «Здравоохранение Узбекистана» приходит огромное количество писем, в которых вы задаете различные вопросы из области медицины. Конечно, нашими читателями являются не только врачи, но и люди других профессий, и поэтому у них могут возникнуть многочисленные вопросы, касающиеся здоровья человека, новых лечебных препаратов, их свойств и многое другое. Для удовлетворения ваших потребностей с этого номера мы вводим новую рубрику «Спрашиваете - отвечаем». Для этого мы привлечем все силы и знания не только коллектива газеты, но и высококвалифицированного медицинского персонала республики, известных ученых и лечащих врачей, которые поделятся с вами своими знаниями. Надеемся, вы найдете все ответы на заданные вами вопросы.

Итак, сегодняшней темой для разговора будет тема бешенства или водобоязни, часто встречающаяся во всем мире.

Наша читательница из города Термеза (Сурхандарьинская область) **Исмайлова Гузаль** прислала нам письмо, в котором она попросила нас подробно рассказать об этом заболевании.

Бешенство или водобоязнь - опасные инфекционные заболевания, которыми болеют животные и человек.

Возбудитель болезни - вирус, живущий только в организме теплокровных животных. Собаки и другие животные, заболевшие бешенством, становятся беспокойными и агрессивными, в редких случаях заболевание протекает в тихой паралитической форме.

Больные бешенством животные нападают на людей и животных, наносят им раны, царапины, ссадины, смоченные слюной, которая, проникает в спинной мозг, где вирусы размножаются и вызывают заболевание, оканчивающееся смертью больного.

Акрамова Феруза из города Хивы (Хорезмская область) спросила: «А можно ли заразиться бешенством, не будучи укушенным, и как можно убедиться в заражении?»

В некоторых случаях для заболевания достаточно попадания слюны больного и животного на поврежденную кожу, слизистую оболочку.

Время от момента заражения вирусом до возникновения первых признаков заболевания, называется скрытым периодом инфекции. Этот период может продолжаться от 10 дней до 6 месяцев и более.

Зараженное животное начинает выделять вирус со слюной за 7-10 дней до появления первых признаков заболевания. Поможет только своевременно начатое лечение, поэтому охрана здоровья людей является делом не только врачей, но и самого населения.

Салихов Азиз, город Ташкент. А какие меры предосторожности можно предпринять во избежание заболевания?

В борьбе с инфекцией решающее значение имеет уничтожение вируса. Хранителями вируса в природе являются дикие плотоядные животные: волки, лисы, шакалы, еноты. Среди них постоянно наблюдаются вспышки (эпизоотии) бешенства. Вспышки бешенства постоянно поддерживаются бродячими собаками и кошками, так как они являются связующим звеном в передаче инфекции из дикой природы в город.

Поэтому для недопущения вспышек необходимо содержать своих собак изолированно, на привязи, выводить на улицу в наморднике и на поводке. Ежегодно делать им прививки против бешенства.

В Ташкенте бродячие животные отлавливаются спецмехотрядом собаколовым двором. Сигналы принимаются там круглосуточно по телефонам: 133-44-44, 133-55-55, диспетчерской службой.

Если вас укусило животное (осцарапало, ослонило) или вы сняли шкуру с больных, павших, диких животных - немедленно обратитесь к врачу. Прививки проводятся в травмопунктах каждого района.

Начав прививки, самовольно не прекращайте их и соблюдайте режим, рекомендованный врачом.

Хабар

«ҚОВОҚ САЙЛИ» ТАЛАБАЛАР ЭЪТИБОРИДА

Тошкент Тиббиёт Академияси 2005 йилни «Сихат-саломатлик йили» деб эълон қилиниши муносабати билан бир қанча тадбирларни амалга ошириб келмоқда. Шу йилнинг бошида академия «Овқат-ланити сирлари», «Спорт эстафетаси», «Тамакига йўл йўқ» мавзуларида илмий-амалий семинарларни ташкил қилиб, инсон саломатлиги учун муҳим бўлган омилларга алоҳида эътибор қаратиб келмоқда. Жумладан, жорий йилнинг 18 ноябрь куни ўтказилган «Қовоқ сайли» ҳам ана шундай тадбирлар сарасига қиради.

Мазкур тадбирни ўтказишдан асосий мақсад, рационал овқатланиши ташкил этишда қовоқда мавжуд бўлган микроэлемент ва витаминлардан унумли фойдаланиши талабаларга ўргатишдан иборатдир. Маълумки, қовоқ махсулоти инсон учун керакли бўлган ўзига хос оксиллар, витаминлар, ферментлар, тузлар, ёғларнинг уйғун бирлашганлиги туфайли осон ҳазм бўлади. Шу сабабли, қовоқ болалар ва касаллар учун парhez таомлардан бири саналади.

Тадбирни кириш сўзи билан очган академия ректори Ш. Қаримов асосий эътиборни инсон ҳаёти учун муҳим бўлган қовоқ махсулотининг аҳамияти,

унинг таркибий қисмларидаги бой витаминларнинг организм учун ўта зарурлиги ва у билан боғлиқ маълумотлар хусусида кенгрок тўхтади.

Хабарингиз бор, қовоқ Шимолий Америкадан Европага Х. Колумбнинг шарофати билан кириб келган ва тез орада кўпгина мамлакатларга тарқалган. Йиллик кузатишлар шуни кўрсатадики, қовоқ сабзавоти Европа мамлакатларида нисбатан бизда икки маротаба кам истеъмол қилинар экан. Чунки, Европа давлатларининг аксарияти қовоққа бўлган ҳурматлари инфо-

даси сифатида аънанавий умумхалқ «Қовоқ сайли»ни ҳар йили ўтказиб фойдалар. Ушбу аънава айни кунларда мамлакатимизда ҳам ўзгача руҳ билан нишонланмоқда. Бу байрамда талабаларнинг билим манбалари ва таассуротларини орттириш мақсадида илмий-амалий маълумотлар киритилган кўргазмалар, қовоқдан тайёрланган турли таом намуналари ва уларни янгича тайёрлаш усуллари кўрсатилди. Қатнашчиларга эса «Қовоқ табиб» номи билан «Тиббиётнома» Академия газетаси ва «Қовоқ таомномаси» кўп нусхада нашр этилиб, тақдим этилди.

Сўзга чиққанлар асосан қовоқнинг фойдаси, жумладан мамлакатда уни истеъмол қилувчиларнинг сони ортиши билан, инсон умрининг узайиши, подагра, атресклероз ва саратон касалликларидан сақлиши, энг асосийси тез қариб қолишининг олдини олишдаги аҳамияти тўғрисида гапириб ўтдилар.

Тадбир сўнггида академиянинг «Адреналин» ижодий гуруҳи қовоқ мавзусида ўзининг сахнавий кўринишларини тақдим этиб, қатнашчиларга яхши кайфият руҳини олиб кирди.

Намоз ТОЛИПОВ.
СУРАТЛАРДА: тадбирдан лавҳалар.
Суратлар муаллифи Асен НУРАТДИНОВ.

Новая специальность

ПРОБЛЕМЫ ФАРМАКОТЕРАПИИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Расширение фармацевтического рынка влечет за собой не только приток новых препаратов, но и определенные проблемы как для врачей, при выборе назначения пациенту наиболее эффективного и безопасного лекарственного средства, так и для пациентов, приобретающих в аптеках препараты безрецептурного характера.

В связи с этим остро возникает вопрос о необходимости специализации по клинической фармакологии во всех лечебно-профилактических учреждениях республики. Основной целью клинической фармакологии является обеспечение эффективности и безопасности проводимой терапии. В задачи входит: проведение клинической обработки новых лекарственных препаратов; проведение клинических исследований известных, давно применяемых в практике лекарственных препаратов и повторная оценка их фармакологических свойств; усовершенствование фармакотерапии путем разработки методов рационального и безопасно-

го применения лекарственных средств; организация информационной службы по лекарственным препаратам; постоянная консультативная помощь специалистам-медикам при обучении студентов и врачей. Клинические фармакологи могут грамотно выбрать для лечения конкретного больного конкретный препарат с указанием формы и режима дозирования, провести мониторинг действия лекарственного препарата, предупредить возможные побочные действия и ликвидировать их при возникновении, предотвратить отрицательные последствия взаимодействия лекарственных средств.

Поэтому в настоящее время во многих странах при-

ветствуется новое этическое понятие «доктор фармакотерапии», призванного служить непосредственно интересам благополучия каждого отдельного человека. Информировав его по вопросам рациональной фармакотерапии (в каждом индивидуальном случае), повысить свободный доступ человека к медицинской помощи, улучшить в целом качество жизни человека как личности.

В настоящее время в систему здравоохранения Республики Узбекистан внедряется Национальный формуляр. Основной целью формулярной системы является обеспечение всех слоев населения эффективными, безопасными, качественными и доступными по цене лекарственными средствами. Одной из составных формуляра являются списки жизненно важных и необходимых лекарственных средств (ЖВЛС). Центром лекарственной политики, на основании рекомендаций ВОЗ, с

учетом местных особенностей, разработаны критерии отбора препаратов в списки ЖВЛС. В процессе работы по рассмотрению предложений о включении лекарственных средств в списки ЖВЛС проводится трехуровневая экспертиза материалов. Один из этапов экспертизы по определению фармакодинамики, фармакокинетики, биодоступности и сравнительной эффективности препаратов проводится клиническими фармакологами.

В связи с вышеизложенным, хочется еще раз подчеркнуть острую необходимость в Узбекистане специалистов по клинической фармакологии.

**М. ИБРАГИМОВА,
Ш. ЮЛДАШЕВА,
У. АЯЗОВА,
Центр политики
лекарственных средств и
изделий медицинского
назначения.**

Тери – тўртинчи баёволига эга – боғанинг она териси билан бағоватли асосига унун қўрқоқлар орасига ётқизилади ва ис-дан сарқош унун она-бола туғди билан ўрашади. Бу ҳол шундан ва азоб бўлиши белгилари асг эътибордан, бир текс нафас олишга боллар унун мек келиши. Тери – терининг баёволига эга, ин-симлик занжир – асосий тақдирларига риоя қилган ҳолда, бола терик, замида бўлиши лавозим эътиборида. «Исқоқлик занжир» қатловига қўйилганлиги ҳисобланади.

Бола туғилиши ва унинг парвардишида шилталоқ эътибори барча ҳомиладарни ўқутиш, тазолаш, исқоқлик, елвазқ бўлмаган палланиги таъминловчи туғутиш, жойларини тайيارлаш, тоза, исқоқ жойлар қўришти ва боши билан ўраш унун қўрқоқ ёки остиқлар (калонга) тайيارлаш.

– янги туғилган болага ула эътибори қўришти.

– боғани туғилган эътибори нафас олиши ва уларни исқоқ қўриша ўраш.

– оғайиб қабри қилинган биринчи белгилари пайдо бўлган, исқоқлик тарқоғини сарқатган ҳолда, қўрқанинг сонгани эътибори қўри бў-риш.

– боғанинг боғида исқоқ шилталоқ: агар зарур бўлса, исқоқ, ҳавф-оша қўриқчи воситалар.

Янги туғилган боғанини парвардиш чакалоқларни исқоқш, худда қийин – совқ қўриган боғани, янги боғани бермақлиги мумкин, унундақ бўлиш қолларидан дароҳол исқоқка сарқаш сонооқ.

Шилтанинг сўри олиш руни бўлмағини қарақ. Янги туғилган чакалоқда асқоқлик, кон ёки меконий асқоқларни бўлганда шилталоқ сўриш унун қўриқтига берилди. Соглом боғанидан асқоқ ва эҳок вақт нафас йўлларида шилтани сўриш бир текс нафас олишнинг бошланғичи келиқтириш ҳақда узоқ бромкозлашга олиб келиши-ни унунластик қарақ. Шунинг унун она бўлиши саналқоқда энг рашқоқ бир марта иллатилганда балонча ёки маҳорэ омилиқ сўриқчи қатерлардан фойдаланишидир, қатерлар боғани остига 3 см гача қирғи-зиллиши қерақ, авал оша, кейин бурун бўлиши эътиборида. Муволақа да-рийлиги 5 сондақча ошмақлиқи зарур.

Кичкина миши – туғилганда таъминан 1 дақиқа ўтган ёки пулсақши туғатқан, амалга оширилган (шубҳий қўриқмағар) қўра, қийинданг дароҳол ҳужумли бўлган истисно). Кичлик яраши парва-рини тозалашга риоя қилин ҳолда, қўриқтиги моддалардан фойда-ланибасдан очик қўриқди олиб бўрилади.

Профилактик тадбирлар – она ва боғани туғрудан кейинги паллатга ўтказишдан авал олиб бўрилади, янги биринчи икки соат давомида тери-терига ялқоқа ўтказишдан сўнг: антропометрия, тана ҳарорати унунлаш, соғломлаштириш олдиди олиш унун қўриқлар, қиз-лар жинсий азалқоқларга 1% илтиҳалини, у бўлмақ – 1% илтиҳалини, маълуми ёки 1% илтиҳалини кирпат эритмага билан илтиҳос берилди. Генеролик сандоқнинг олдиди олиш витамин-К қ билан ўтказилди. Сундақ қолларидан қилдиқ бўлмақча соқ-ка ёки реэина ҳалқача унунданг ёрик қўриқ унунлашди, соқоқа ёки реэина ҳалқача четларни қилдиқ қалқисқ четлардан 3-4 см масо-қаданг қўриқди олиб бўрилади.

Чакалоқларни алтра шкеласи билан баёхолаш

Белги	0	1	2
Юрак қўриқарилари сони	Юқ	100 дан кам	100 дан қўл
Нафас олиши	Юқ	Сөгкин бағавриб	Яқши яқни
Мувоқил турғилиги	Сўст	Оёқ ва қўлларда бироз ҳаракат	Фвоил
Ревизиқ (бурун қатерига жавобан)	Жавоб бермақдай	Юэини бурштиради	Ўғулгадди
Тери қоллариди ранги	Оқ	Тана оч пушти, оёқ-қўли қўқ	Пуштиранг

Жадал жонлангирлига мувоқаб чакалоқларни аниқлаш унун од-дий ва бери баёхолаш таъминан қўриқ қерақ, янги нафас олиши ва ора унунлаш эътибори эътибори бўлиши қерақ.

Чакалоқларни бағани бағавати билан баёхолаш жонлангирли чора-тадбирларни ҳажимни теъди аниқлаш имконини бериши.

Жонлангирли чора-тадбирларни ўтказиш қерақ бўли қоллиш мумкин (асқоқликдан таъдир) бўлиган ўхашларни биллиш лозим:

- МНС феолиниги суъалтиривари дотир-даромлар:
- ҳароқатлар, биринчи навбатда МНС.
- чағалиқ, айнаққа сўрқатилганг етилмаслиги ва ўнча тўқмақла-рининг эластиклиги қилми.
- қалқонлик.
- ўнча омилиги қийин бўлган ёки нафас йўллари тўзалиб қол-ишга олиб келилганги туғна нуқсонлар:
- оғир ҳомила ичи инфециялар:
- МНСнинг баъданг ичиди зарарланлиги.

Бирданг жонлангирлиш мувоқабларига мувоқаб чакалоқларга вр-дақ туғруқ замида ёки жароқлик ҳожақиди таълиқда жонлангирлиш протоқолларига риоя қилган ҳолда баёхолаши лозим (УЗР СОВнинг 2001 йил 30 мартдаги 125-сонли қўриқли). Жонлангирлиш чора-тадбирларини неонатологлар билан бир қатorda ақшар-гинеко-логлар ва доғлар ҳам ўткази олиши қерақ. 2-3 киши сарқалиди жонлангирлиги амалга ошира олиши. Жонлангирлиш мувоқабларига баёхолаш, жонлангирлиш ҳарқисқ таъдирлилади.

фода бўлиши қерақ. Тақсорани инқусти ёки трансфузион даволаш ўтказиш лозим бўлса, кичкина қилдиқ ҳалқоқда 3-4 см масофа-да илтиҳалини қўриқилди.

Боғани яқнақа ёки қўриққа қилдиқриш қерақ ёки уни қатлик бурқажлаш:

1. Дифтеритга бағаватига қарошлиқ қилдиқ, туғатдан ўлим син-дроми ҳажимни ошдирақ.
2. Исқоқни сарқашга боғам бермақдай.
3. Асқоқ-мўшқ қоридангисқини буздиқ.
4. Кон айланишчи буздиқ.
5. Қўриқ билан мувоқабилати боғида шилталоқ ҳалқоқдан мувоқабил қерақ. Боғанидан ялқоқда қўриқ ёки қалқоқча, чакалоқ-нинг бағни қийинлашган омилиқ сўриқчи қилдиқ қилмишди, бола бўли-ши бағни қийинлашган омилиқ сўриқчи қилдиқ қилмишди, бола бўли-шиқ занжир қолларидан риоя қилган ҳолда қўриқчи қолли.

Чакалоқнинг туғилганда қолгани баёхолаш ва жонла-ниши чора-тадбирларини ташқил этиш

Неонатолог қўриқиди тарқоқларда қатлиқлиши шарт:

- Гестация муддати 36 ҳафтадан кам бўлиши.
- Туғруқлар жароқлик ёки асқоқлар боғамиди қенча.
- Қўриқнинг патологик қоллишшида.
- Қўриқ дисгресси ва сўриқнинг мақоний билан бўлиши.
- Ревуз номуноқилиқ.
- Ултрауноқил текшируварида аниқланган ҳомилангир туғна нуқсонлар бўлида.

Уа вақтида ва юқори маълуми бодам берши мақсадда ҳомиладарнинг 22 ҳафтадан бошлаб тиббий варақларда ақулиқлик бўлишида ўтказиладиган лозим.

Чакалоқларни таъдирлар бўлмақ таъдирлиқ, ҳавф омилиқнинг аниқ-лаш, бу чакалоқларни олиб бериш тақдирини бағаватли лозим.

Чакалоқлар 42-44 ҳафта туғна қўриқиди тақдирларга бўлида:

- чақоқ боллар (38-37 ҳафталиқ);
- етилган боллар (37-42 ҳафталиқ);
- мулдақидиқ ўтган боллар (42 ҳафта ва ундан орқик);
- йирқ туғилган чакалоқлар (4000 г ва орқик);
- 2500 то 3999 г варақда туғилган чакалоқлар (гестация мудда-ти муноқоби);
- туғилганда кам вазинлиқ (1500 граммдан – 2499 гача);
- туғилганда худда кам вазинлиқ (1000 – 1499 гача);
- ўта кам вазинлиқ (500 – 999 гача).

Бирча чакалоқларнинг бирқили мақсадда баёхолаш ва явалқ-моқтарини чакалоқларни ривожлашти тақдирини бағаватли лозим.

Бола бағаватини аниқлаш унун туғилганда ёки 1 ва 5 дақиқа-ларда алтра шкеласи билан баёхолаш, лекин бу жонлангирлиш мувоқабларини баёхолаш унун мақсад бўла олмақдай.

Асқоқлик билан туғилган чакалоқлар парвардиши

Туғрудан сўнг 30 сония давомида бола нафас олимақа ёки нафас олиши тарқоққа бўлса, ёки юрак қўриқарилари сони (ЮҚС) 100 дан кам бўлса, унда тери стимуляциеси ва нафас йўллари-ни тозалаш қерақ. Боғамда мувоқабил нафас олиш ҳарқисқ унунлашми-са сунчи нафас берилиши бошлаш ҳақда 30-60 сонияда сўнг-чакалоқ ҳолатини қайта баёхолаш лозим. Агар боғани жаддан сўнг-лангирлиш мувоқабларини ўтказиш зарур бўлса, қилдиқ таъмин-сини таълиқда қўриқ, қесиб, боғани жонлангирлиш столига олиб ўрнати қерақ.

Унунда оғирлиқданг неонатал асқоқликда боғанинг нафаси қоллиқ, тарқоқлиқ, ёки умуман йўқ, ЮҚС бир дақиқда 100 дан қўл, мушак тарқоғини инқисат яқши, териси қўриқлир. Чак-лоққа қилдиқ орақли қолча боланг 1-2 дақиқа нафас бериб, сўнгга қайта қўриқданг ўтказиш лозим. Агар чакалоқнинг нафас олиши тарқоғини ва ЮҚС бир дақиқда 120 дан қўл бўлса, унданг она-сига бериш мумкин. Агар боғанинг нотекис нафас олиши давоми эътибори бўлса, нафас олиши нотекис, пулсақ бир дақиқда 100 дан қўл бўлиши орақик ҳолатларда эса, қўриқчи яна бир неча дақиқа давомида сунчи нафас олидири, сундақ унунг ҳолатини қайта баёхолаш лозим. Қўриқча сунчи нафас бериш унун ҳаволи қолча ва ниқоб илтиҳалиди. Улардан туғри фойдаланишда ча-қалоқларнинг 85 фолида, ҳатто асқоқликнинг оғир туғиларида

Чакалоқларнинг асқоқлик билан баёхолаш

Чакалоқларнинг асқоқлик билан баёхолаш, лекин бу жонлангирлиш мувоқабларини баёхолаш унун мақсад бўла олмақдай.

Асқоқлик билан туғилган чакалоқлар парвардиши

Туғрудан сўнг 30 сония давомида бола нафас олимақа ёки нафас олиши тарқоққа бўлса, ёки юрак қўриқарилари сони (ЮҚС) 100 дан кам бўлса, унда тери стимуляциеси ва нафас йўллари-ни тозалаш қерақ. Боғамда мувоқабил нафас олиш ҳарқисқ унунлашми-са сунчи нафас берилиши бошлаш ҳақда 30-60 сонияда сўнг-чакалоқ ҳолатини қайта баёхолаш лозим. Агар боғани жаддан сўнг-лангирлиш мувоқабларини ўтказиш зарур бўлса, қилдиқ таъмин-сини таълиқда қўриқ, қесиб, боғани жонлангирлиш столига олиб ўрнати қерақ.

Унунда оғирлиқданг неонатал асқоқликда боғанинг нафаси қоллиқ, тарқоқлиқ, ёки умуман йўқ, ЮҚС бир дақиқда 100 дан қўл, мушак тарқоғини инқисат яқши, териси қўриқлир. Чак-лоққа қилдиқ орақли қолча боланг 1-2 дақиқа нафас бериб, сўнгга қайта қўриқданг ўтказиш лозим. Агар чакалоқнинг нафас олиши тарқоғини ва ЮҚС бир дақиқда 120 дан қўл бўлса, унданг она-сига бериш мумкин. Агар боғанинг нотекис нафас олиши давоми эътибори бўлса, нафас олиши нотекис, пулсақ бир дақиқда 100 дан қўл бўлиши орақик ҳолатларда эса, қўриқчи яна бир неча дақиқа давомида сунчи нафас олидири, сундақ унунг ҳолатини қайта баёхолаш лозим. Қўриқча сунчи нафас бериш унун ҳаволи қолча ва ниқоб илтиҳалиди. Улардан туғри фойдаланишда ча-қалоқларнинг 85 фолида, ҳатто асқоқликнинг оғир туғиларида

Здравоохранение Узбекистана

– пилотирини;

– пилотирини;

– амалиш билан боғлиқ маммолар:

– инфециялар;

– гилербируқлиқ; нумамия;

– қоричқалиқ; нумамия;

– қоричқалиқ; нумамия;

Янги туғилган кам вазинли чакалоқлар парвардиши

Агар боғанида боқча асқоқлар бўлса, унунда янги туғилган соғлом Ёнчапар парвардиши қўриқлардан иборат бўлида:

1. Исқоқлик санқилиши таъминлаш.
2. Қалқоқликни адеватат исқоқлик қилиши таъминлаш.
3. Қалқоқликни профилитакси ва даволашни таъминлаш.
4. Исқоқлик санқилиши таъминлаш.
5. Исқоқлик санқилиши таъминлаш.

Чакалоқларнинг асқоқлик билан баёхолаш, лекин бу жонлангирлиш мувоқабларини баёхолаш унун мақсад бўла олмақдай.

Пилотирини болани исқоқли

Пилотирини таълиқш тана ҳарорати паст ҳарорат унун бўли-ган термоқотар билан унунлақда таъминлашди. Агар ҳарорат 36,5 гест паст бўлса, бу пилотирини боғанини ҳисобланади. 32-36 дақиқда (ўртача пилотирини) боғани «тери-терига» унун би-лик, исқоқ ҳарорати исқоқлик қарағида ёки қорвада қилдиқ ҳажим-ки, тана ҳарорати маълум дақиқда етунча исқоқлик ҳажим-ки, даволаш этиш қерақ. Ҳароратни ҳар 15-30 дақиқда ўнчаб туриш лозим.

Қўриқ пилотиринида (тана ҳарорати 32 дақиқадан паст) туғли хил пилотирини фойдаланилиши. Тана ҳароратини қўриқ аста-секинлик билан олиб борилиши қерақ (1 соатда Целсийнинг 1 дақиқадан). Буни қорвада термоқотар тулақ ва исқоқлик ну-далларини варақда баёхолаш мумкин. Қўриқ билан боғанини эрта боғидаш ва қўриқчи қилдиқ бериш лозим, чўки қило-рақ организм асқоқлик унун таъминлаш қўриқчи, «тери-тери-га» қонқили элг санқилиш унун таъминлаш қўриқчи қерақ.

Кам вазинли неонатал асқоқлик (вазни 1800 г):

- Соғлик ҳолатининг яқшилиги (ёки нафас олиши, унунг бир таъминлиги, юрак қўриқли бир хил ритмда ва бир дақиқда 10 дан орқик, рефлекторлик қонқилири).
- Давра сони сўтга давомида 10 мартадан қўл.
- Вағанинг туғрун равишда ўнчаб борили (катаролига 5 кун давомида).
- Терморегуляцининг яқшилиги,
- Сунчи рефлекс яқши.
- Ора унунда бола парвардишини амалга ошириш қойилғитига эътибор.

Туғна нуқсонли бемор чакалоқлар парвардиши

Ерил ва оғир туғна чакалоқларни парвардилиши бўлимида ўтказиш фақат стационар назорат ва парвардишга мувоқаб бўлган ҳолатлариди амалга оширилади (уи шартли янги туғилган чак-лоқлар парвардиши унун ҳар тоқоқчида қилдиқ эканлигини эсда тулиши лозим).

Туғна нуқсонли бемор чакалоқлар парвардиши

Ерил ва оғир туғна чакалоқларни парвардилиши бўлимида ўтказиш фақат стационар назорат ва парвардишга мувоқаб бўлган ҳолатлариди амалга оширилади (уи шартли янги туғилган чак-лоқлар парвардиши унун ҳар тоқоқчида қилдиқ эканлигини эсда тулиши лозим).

Туғна нуқсонли бемор чакалоқлар парвардиши

Ерил ва оғир туғна чакалоқларни парвардилиши бўлимида ўтказиш фақат стационар назорат ва парвардишга мувоқаб бўлган ҳолатлариди амалга оширилади (уи шартли янги туғилган чак-лоқлар парвардиши унун ҳар тоқоқчида қилдиқ эканлигини эсда тулиши лозим).

Чакалоқларнинг асқоқлик билан баёхолаш

Чакалоқларнинг асқоқлик билан баёхолаш, лекин бу жонлангирлиш мувоқабларини баёхолаш унун мақсад бўла олмақдай.

Асқоқлик билан туғилган чакалоқлар парвардиши

Туғрудан сўнг 30 сония давомида бола нафас олимақа ёки нафас олиши тарқоққа бўлса, ёки юрак қўриқарилари сони (ЮҚС) 100 дан кам бўлса, унда тери стимуляциеси ва нафас йўллари-ни тозалаш қерақ. Боғамда мувоқабил нафас олиш ҳарқисқ унунлашми-са сунчи нафас берилиши бошлаш ҳақда 30-60 сонияда сўнг-чакалоқ ҳолатини қайта баёхолаш лозим. Агар боғани жаддан сўнг-лангирлиш мувоқабларини ўтказиш зарур бўлса, қилдиқ таъмин-сини таълиқда қўриқ, қесиб, боғани жонлангирлиш столига олиб ўрнати қерақ.

Унунда оғирлиқданг неонатал асқоқликда боғанинг нафаси қоллиқ, тарқоқлиқ, ёки умуман йўқ, ЮҚС бир дақиқда 100 дан қўл, мушак тарқоғини инқисат яқши, териси қўриқлир. Чак-лоққа қилдиқ орақли қолча боланг 1-2 дақиқа нафас бериб, сўнгга қайта қўриқданг ўтказиш лозим. Агар чакалоқнинг нафас олиши тарқоғини ва ЮҚС бир дақиқда 120 дан қўл бўлса, унданг она-сига бериш мумкин. Агар боғанинг нотекис нафас олиши давоми эътибори бўлса, нафас олиши нотекис, пулсақ бир дақиқда 100 дан қўл бўлиши орақик ҳолатларда эса, қўриқчи яна бир неча дақиқа давомида сунчи нафас олидири, сундақ унунг ҳолатини қайта баёхолаш лозим. Қўриқча сунчи нафас бериш унун ҳаволи қолча ва ниқоб илтиҳалиди. Улардан туғри фойдаланишда ча-қалоқларнинг 85 фолида, ҳатто асқоқликнинг оғир туғиларида

риш ҳолатларидан фойдаланиши зарур (иммуноглобулин G ва Мин-ванқили).

Неонатал асқоқ – бағаватини билан кеңайган туғили қалқоқлик-нинг қилдиқ сандоқ бўлиш, бола ҳаётининг биринчи ойида ўради.

Юсага қилдиқ вақтига қараб қалқоқликни исқоқта ҳар хил қилдиқ шқоқларга ақаратиш мумкин:

- оғта – бола ҳаётининг 5-7 кунда намоён бўлиди;
- кеңи – бола ҳаётининг 2-3 ҳафтада юсага чиқеди.

Бунда инфеция қўриқ туғруқлардан кейин ҳам (қалқоқча феолиқ қилдиқ), шунингдек, туғруқлардан кейин ҳам (қалқоқча феолиқ қилдиқ), со бериш мумкин. Таъминан таъдирлар унун лаборатор текширувари ўтказиб аниқлик қилтиш қерақ.

Неонатал инфеция ҳажим бўлган боллар парвардишининг мақса-ди бағаватини инфецияга қилиш даволаш қилмиши эрта аниқлаш ва ўз вақтида антибиотиклар билан даволаш илтиҳали боғидашди.

1. Шароит яратуғчи омилилар:

Янги туғилган чакалоқ

- Туғруқлар вақтида қилдиқ қолларда риоя қилмаслиқ (шубҳий ҳомиладарнинг сидатоз қўл ювими, инфосланганг асқоқлардан фой-даланиш);
- туғруқлар вақтида туғли асқоқлик;
- пилотирини – тана ҳарорати 36,5°С дан паст;
- қўриқ сўти ёки қўриқ билан боғанинг етарли эмаслиги;
- қалқоқча ичиди қўриқ (шубҳий ҳомиладар билан парварди-килиш вақтида, боғани қўриққа сарқиб туғанда, боқча бола билан битта қарағида ўнчаб туғилганда);
- қалқоқ – 37 ҳафтадан кам;
- она қоринда ривожланишнинг оғида қоллиш

Она

- Узоқ сувоқликдан қатри (12 соатдан орқик, ўлда, машинида, ту-руқча қарағида қатри қезар);
- белнинг қилдиқ қоллариди риоя қилмаслиги;
- қилдиқ қўл билан ўтқилиш қалқоқлиқлар.

2. Ҳавфли белгилар

Ҳавфли белгилар туғилган қўриқлардан иборат:

- илтиҳали парвардиш;
- баан қўриқлининг яқшилиги (неъбар бўйча боғанинг физиоло-гик йўқлиги вағанинг 5-6 йил тақлиқ қилдиқ ва бу биринчи ҳафта охирига қилдиқ тилқилиши қерақ);
- юқори қўриқларнинг ёки пилотирини;
- қайт қилиш ва қилдиқли;
- вағи ҳолатини;
- вағи нафас олиш (1 дақиқда 60 мартадан қўл);
- Аноз даврилар.

2. Генетологик ўзгаришлар

Таъмининг энг илтиҳали қўли – қон, сийдақ ва орқа мия сўқлигининг текшириш. Сепсисни таълиқлаш унун 4 хил текши-ришларин ўз ичига олган скрининг таълиқлаш илтиҳали:

- лейкоцитлар сонини аниқлаш (5000 ёки 20000);
- етилмақани нейтрофиллар (уларнинг умумий сони қилдиқли ниқо-ба-ти 0,2);
- С – реактив оқсил ўнун таълиқ;
- эритроцитларнинг қўриқ таълиқли (15 мм/соатдан қўл).

Лаборатория маълумотларида икки ва ўндан орқик оқиллар бўлса, тест қобий ҳисобланади.

Янги туғилган чакалоқларда инфециялар профилитакси унун ани-тиҳалилардан асқоқ, айнақча, ҳаётининг дастлабки 14 кунда фой-даланиш тақимқилди (сўғанинг эрта қилиш, «лоқча сулар», ўлда туғил).

Қўриқча-қўриқчи парвардиш

- Қўриқ сўти билан боғиш;
- исқоқликни сарқаш;
- назорат.
- қилоқорид.

Сарқилиқ қўриқданг чакалоқлар парвардиши

Туғруқ замида қўриқданг парвардиш ҳудди янги туғилган соғлом чакалоқларидиқдай, фақат қилдиқни қатлик қилиш бундан мўсталоқ. Ревуз санқилишларини ва туғруданг кейинги аналитик таълиқданг га ҳолларда қилдиқ таъминини қатлик қилиш дароҳол амалга оши-рилади.

Гипо ва гипертония, сувоқлашилдан сарқаш зарур, аста қўриқ сўти билан боғиши боғиш қерақ, чўки қўриқ билан боғиш бил-и-ручи асқоқликни боғиш қерақ.

Неъбарда қилдиқ қон зардоқидиқ билдируқин миқдори 51 мж мол/лгача тақлиқ қилиди.

Гипербилирубинемиянинг қўриқ ўчақиданг сабаблар:

- қон қўриқлари қонқоқлиқлиги (ондада О гуруҳ, боғамда А ёки В гуруҳлар);
- ревуз омили бўйича қонқоқлиқлик (ондада ревуз манфиқ, бола-да ревуз мўсабат);
- Бундан қонқоқлиқликни ревуз манфиқликка мувоқаб баърача ҳоми-ладорлар ва оналарга туғруқларданг кейинги ўч оғта давомида анти-ревуз иммуноглобулин бериш бўли билан олдиди олиш мумкин.
- Сорек билан кеңайдиқ инфециялар;
- боқча сабаблар.

Таълиқ қўриқданг варақ бериши мумкин:

- Адамлар;
- ҳавф омилилар;
- билдируқин миқдори ва билдируқин ҳар соатда ўлиқ;

**Мутахассис
маслаҳати**

**ПОЛИОМИЕЛИТ —
ЮҚУМЛИ КАСАЛЛИК**

Полиомиелит — ўткир юқумли касаллик бўлиб, бунда марказий асаб тизими зарарланади. Касаллик турли асоратлар: фалаж билан ёки фалажсиз кечади. Полиомиелит касаллиги қадимдан маълум. Айниқса, бу касаллик болалар ўртасида кенг тарқалган бўлиб, ҳаттоки фалажлик ҳолатлари юз бериши мумкин.

Вирусни сунъий кўпайтириш усулининг кашф этилиши, полиомиелитга қарши вакцинация яратилиши ва болаларни эпидемия элмаслини амалга ошириш тўғрисида касаллик тез камайди, баъзи ҳудудларда, жумладан, Ўзбекистонда оммавий касаллик сифатида бутунлай тугатилди.

Касаллики кўзгатувчи вируслар сувда узоқ вақт сақланади. Қайнатилганда, калий перманганат ва водород пероксид таъсирида тезда ҳалок бўлади. Касаллик бемор билан ёки касаллик кўзгатувчиси ташиб юривулар билан мулоқотда бўлганда юқади. Вирус ҳаво-томчи йўли орқали (аксирганда, йўталганда), шунингдек, тозалаб ювилмаган сабзавот, мева, қайнатилмаган сувни истеъмол қилганда организмга ўтади.

Касаллик ўткир бошлангич, беморнинг ҳарорати 38-39°C гача кўтарилади, йўтал, аксир, тирмоқ орғиси, қоринда орғик пайдо бўлиши ва ич кетиши кузатилади. Бу белгилар 4-5 кундан кейин ўтиб кетади, бир ҳафтадан сўнг ҳарорат яна кўтарилади ва турли мушаклар, айниқса, оёқ ва қўллар фалажи авж олади. Фалаж билан кечадиган полиомиелитда зарарланган қўл ва оёқнинг ҳаракатланиши бўзилади, касал қўл ёки оёқ соғлом оёқ-қўлга қараганда ўсишдан орқада қолади. Шу сабабли оммавий даволашда массаж, даво жисмоний тарбияси, оёқ ва қўллар учун махсус ортопедик аппаратлар, тана ва бўйинга қорсет тақшиш тавсия этилади. Фалаж билан кечадиган полиомиелит узоқ ва тўғри даволанганда оёқ ва қўлларнинг издан чиққан функциялари тикланиши мумкин.

Полиомиелитнинг олдини олиш учун болалар суюқ ҳолдаги тирик полиомиелит вакцинаси билан эмланади. Республикада полиомиелитга қарши эмлаш жадвали мавжуд. Эмлаш чақалоклик давридан бошлаб, тўғруқонада, сўнг 2, 3, 4 ва 16 ойликда ўтказилади. Шунингдек, 1-синф ўқувчилари ҳам полиомиелитга қарши эмланади.

Кейинги 10 йил (1994-2004 йиллар) республикада полиомиелит касаллигига қарши икки босқичдан иборат «Оммавий миллий эмлаш кунлари» ва «Тозалик эмлаш кунлари» муваффақиятли ўтказилди. Натижада республикада полиомиелит касаллиги умуман қайд этилмади. Полиомиелитга қарши курашнинг ағона усули — бу болаларни фаол эмлаш йўли билан касалликка қарши бўлган иммунитет даражасини кўтаришдир.

Х. ЖАМОЛОВА,
врач-эпидемиолог.

XX асрдан бизга мерос бўлиб қолган одамнинг иммунитет танқислиги вируси (ОИВ) билан касалланиш, афсуски, XXI асрга ҳам ўтди. Унинг олдини олиш нечоғлик долзарблиги ўз-ўзидан аён.

Жаҳон Соғлиқни Сақлаш Ташкилоти (ЖССТ)нинг маълумотларига кўра, ҳозирги вақтда дунё бўйича 45 миллиондан зиёд одам иммунитет танқислиги вирусини ўзига юктириб олган. Улардан 3,5 миллиондан ортиқ киши орттирилган иммунитет танқислиги синдроми (ОИТС) касаллигидан вафот этган. 2004 йилнинг ўзига дунёда 3,5 миллион одам бу оғир дардга чалинган маълум бўлиб, ҳар дақиқада 16 киши касаллик вирусини ўзига ва бошқаларга юктирмоқда, улардан 5 нафари ўсмирлардир.

Мустақил Ҳамдўстлик Давлатларида ҳам бу касалликка чалиниш йил сайин ортиб бормоқда. Шу вақтгача Россия Федерациясида 305 минг 500 нафар, Белоруссияда 6263 нафар, Литвада 980 нафар, Қирғизистонда 4696 нафар, Қирғизистонда 655 нафар, Тожикистонда 317 нафар одам мазкур касаллик вирусини юктирган. 1987 йилдан 2004 йилгача Ўзбекистон Республикаси бўйича ОИВ касаллиги қайд этилганлар сони тобора ортиб бормоқда. Улар 2000 йилда 153 нафар бўлса, бу кўрсаткич 2004 йилда 2016 нафарга етган. Буларнинг 81,5 фоизини эркаклар, 19,5 фоизини эса аёллар ташкил этади. Ҳозирги кунда Ўзбекистон бўйича ОИВ га чалинганларнинг умумий сони 5600 нафарга етди. Сўнгги икки йилдаги ОИВ билан касалланиш ҳолларининг тахминан 75 фоизи гёвҳанд моддаларни томирга юбюриш орқали юктирилган. ОИВ билан касалланганларнинг 56 фоизини 15 дан 30 ёшгача бўлган ёшлар ташкил этади. Шунингдек, кейинги пайтда инфекциянинг онадан болага ўтиши ва жинсий йўл билан юқиш ҳоллари ҳам кўпайган. ОИВ касаллигининг ҳомиладор аёлларда учраши биринчи бор 1999 йилда Наманган вилоятида аниқланган бўлса, эндиликда бу кўрсаткич республика бўйича 69 тага етди. ОИВ юқишининг яна бир йўли кон орқали бўлиб, ҳозирги вақтда донорлар орасида 126 та касаллик ҳоллари қайд этилгани ташвишлendiri.

Аниқланган ОИВ касаллигининг республикамиз шаҳар ва вилоятлари бўйича тақсимланиши куйидагича. Тошкент шаҳрида — 801 та, Тошкент вилоятида — 551 та, жазони ижро этиш бошқармалари ихтиёридаги шаҳарларда — 150 та, Самарқанд вилоятида — 95 та, Анди-

жон вилоятида — 87 та, Фарғона вилоятида — 72 та, Сурхондарё вилоятида — 70 та, Бухоро вилоятида — 57 та, Сирдарё вилоятида — 39 та, Хоразм вилоятида — 24 та, Жиззах вилоятида — 24 та, Наманган вилоятида — 14 та, Навоий вилоятида — 13 та, Қорақалпоғистон Республикасида — 4 та.

Шу ўринда ОИВ касаллигининг келиб чиқиши билан боғлиқ баъзи илмий-тарихий маълумотларни эслатиб ўтиш жозибали ҳисоблаймиз. Аввало вируснинг келиб чиқиши Африканинг тропик ўрмонларида яшайдиган одамсимон маймуш-шимпанзедаги иммунитет танқислиги вирусининг ирсий ўзгаришлари билан боғлиқ деган гипотезалар, фарслар мавжуд. Одамдаги иммунитет танқислиги вирусининг биринчи авлоди — ОИВ — I ўзини XX аср бошларида намён этган бўлса, унинг кейингиси — ОИВ — 2 эса, ўтган асрнинг 40-йилларида пайдо бўлди. Касаллиқнинг дастлабки белгилари Америка Қўшма Штат-

лари, кейинроқ Буюк Британия ва Японияда илмий жиҳатдан тасдиқланган, «ВИЧ», яъни «ОИВ» атамаси 1986 йиллардан кенг қўлланила бошлади. 1985 йилларданқо, тиббиётда ОИВни қонда аниқлаш усуллари амалиётга татбиқ этилди ва бу усул тобора такомиллашмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, мазкур юқумли касаллик олдини олиш ва унинг оқибатларини бартараф этиш бўйича Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Болалар жамғармаси (ЮНИСЕФ)нинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати билан ҳамкорликда БМТнинг ОИВ (ОИТС) бўйича дастури (ЮНЕЙДС) томонидан «Болалар учун ОИТСга қарши курашда бирлашган» номли Бутунжаҳон компанияси бошланган, унда турли нодавлат ташкилотлар, БМТ ваколатхоналари, халқроқ ташкилотлар фаол иштирок этишмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1999 йил 19 августдаги қарори билан «Одамда иммунитет танқислиги касаллигини чақирувчи вирус (ВИЧ) инфекцияси»га қарши муҳофазат қилиш тўғрисидаги қонунни ўз мохияти ва аҳаияти билан жуда муҳимдир.

Қонунда ОИВ касаллиги — одамда иммунитет танқислиги вирусини оқибатида келиб чиққан ўта хавфли юқумли касаллик, ОИТС эса — орттирилган иммунитет танқислиги синдроми, ОИВ касаллигининг энг сўнгги, терминал босқичи эканлиги алоҳида ўқтирилди. Ўзбекистон фуқаролари, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига яшаётган ёки яшаган барча чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар исми-шарифини сир сақлаган ҳолда, ихтиёрий равишда ОИТС (ОИВ) касаллиги юққан-юқмаганлигини

Маънавий поклик — саломатлик гарови

аниқлаш мақсадида пинҳоний (аноним) тиббий текширувдан ўтиш ҳуқуқига эга эканлиги баён этилган. Қонунда ОИВ касаллигини юктирганлик учун ҳар бир фуқаронинг жавобгар бўлиши, ўн олти ёшга тўлмаган шахслар ҳар ойда энг кам ойлик иш ҳақи миқдориде давлат нафақасини олиш ва Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида ногирон болалар учун белгиланган имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқларига эга эканлиги ёзилган. Қонун беморлар ҳуқуқларини кафолатлайди. Унда айтилишича, ОИВ касаллигини юктирган ёки унга дучор бўлган беморларда касаллик мавжудлиги асосланиб, уларни ишга, ўқишга қабул қилишдан (айрим касбий фаолият турлари бундан мустасно албатта) таълим муассасалари, тиббий ёрдам кўрсатувчи муассасалари қабул қилишдан

этувчи иситмалаш, зотилжар, ичак фаолияти бузилишлари, тери ва шиллиқ қаватларининг зарарланиши, лимфа безларининг катталашуви, ич кетиши, тана вазнининг камайиши, озиб кетиш кузатилади. Вируслар таъсирида ички аъзолар, тўқималар, бош мия фаолияти бузилади.

Касалликнинг юқиш йўллари учта: биринчиси, тартибсиз жинсий алоқада бўлиш, маънавий бузуқлик. Иккинчиси, парантерал йўл, яъни тана бутунлигини бузилиши, ностерил асбоблар билан қўлоқ тешиш, хатна қилиш, татуировка қилиш, зарарланган қонни қуйиш, шприц ва игналар ёрдамида тери ости ва томирга гёвҳанд моддаларни юбориш. Ва ниҳоят, учинчиси, вируснинг касалликка чалинган онадан унинг ҳомиладорлик, туғиш ва эмизиш даврида болага ўтиши.

Шундай экан, бу борада энг аввало ҳар бир фуқаро соғлом турмуш тарзига қатъий риоя қилиши зарур. Чунки қўп нафарлар ҳар бир инсоннинг ўзига боғлиқ. Дуч келган тасодифий жинсий алоқадан сақланиш, гёвҳандлар ва фоҳишалардан йироқ юришни одатга айлантириш мақсадга мувофиқдир. Қолаверса, яна шунни билиш лозимки, ОИВ инфекцияси кўл бериб сўрашиш, қучоқлашиш ёки одам аксирганида, йўталганида, жамоат телефонидан, ҳоҳлатхоналаридан фойдаланганида, шунингдек, қон сўрвучи хашоратлар чаққанда, ҳаммомда, ваннада ёки ҳовузда чўмилганда, биронинг ички ва усти кийимларини вақтинчалик кийганида юқмайди. Бу дегани кундалик ҳаётимиздаги одат тусига кириб, одоб-ахлоқ меъёрига айланган оддий, шахсий санитария-гигиена қоидаларига лоқайд қараш, уларни менсимаслик эмас асло.

Шуни оқиндан қик, рўй-рост айтиш зарурки, ОИВнинг ҳозирги вақтда жаҳон миқёсида давоси топилмаган, ОИВ дан сақланишининг бирдан бир йўли ва давоси — маънавий покликдир.

Гувоҳи бўлганингиздек, нафақат катта ёшдаги одамлар, балки болалар ҳам ОИВнинг дастлабки белгилари пайдо бўлганида унинг олдини олиш мақсадида ҳар бир фуқаро ўзи яшайдиган туманидаги ОИТС (СПИД) маркази ёки Республика ОИТС (СПИД) марказига мурожаат этиши лозим. Бу ердаги ихтисослашган тиббий ходимлар ўзларнинг пинҳоний (аноним) хоналарида зарур маслаҳат ва ёрдам беришга доим тайёрдилар.

Мурожаат қилиш учун Республика ОИТС (СПИД) марказининг манзилни маълум қилансиз: Тошкент шаҳри, Чилонзор даҳаси, Кичик ҳалқа йўли, 12-уй. Телефон: 76-23-11.

Аср вабоси касаллигини юктириш хавфини камайтириш ва ундан ҳимояланиш ўз қўлингизда, азизлар.

Искандар РАҲМОН,
Фуқаро муҳофазаси институти катта ўқитувчиси.

**Из истории медицины
НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ДЖАФАР ХОДЖИ ХАЗАРАСПИ**

Имя Джафар Ходжи ибн Насреддин Ходжа ал-Ху-сайни ал-Карваки Хазараспи встречается в «Сборнике восточных рукописей» Академии наук РУЗ (том VII). Там же указано, что в фондах Академии имеются медицинские рукописи (инв. № 3336) Хазараспи.

Известно, что Хазараспи родился и провёл своё детство в селе Карвак. Образование получил в медресе Хивы. Его имя вошло в историю в связи с наблюдениями и исследованиями в области медицины, которые не утратили своей ценности и в наше время. На первый план Хазараспи выдвигает изучение анатомии

и количественного соотношения 4 соков организма (крови, слизи, желтой и черной желчи). Ученый придавал большое значение диетотерапии, для каждого вида заболевания им была предложена соответствующая диета. Книга Хазараспи в основном написана на персидском языке. Книга состоит из 67 глав, оригинал которой находится в Институте востоковедения в Ташкенте. Есть отделы, посвященные кровопусканиям и их видам, анатомии черепа, желудочно-кишечному тракту и молочной железе, печени и поджелудочной желе-

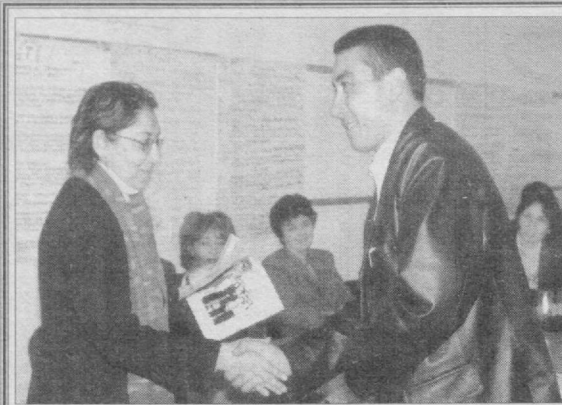
зы, гелиминтозам, селезенке, мочевыделительным органам, мужским и женским половым органам, заболеваниям, которые протекают с повышенной температурой, детским заболеваниям, кожно-венерическим заболеваниям, швищам и методам её уничтожения, укусам насекомых, отравлениям организма. Дана фармакология разных лекарственных веществ. Созданный учёным того времени книга «Собрание медицинских знаний» говорит о высочайшем уровне развития культуры и медицинской науки в Хорезмском государстве.

Р. АЕДУЛЛАЕВ,
Ургенский филиал ТашГосМИ-1.

**Новинки в мире
медицины
СОЗДАНА
БЕЗОПАСНАЯ
ВАКЦИНА ОТ
ХОЛЕРЫ**

Новая вакцина может надежно защитить от холеры людей, которые путешествуют в неблагоприятные по этому инфекционному заболеванию страны. Исследования, проведенные учеными из Медицинского центра детской больницы в штате Огайо, показали, что введение вакцины Regu-15 надежно защищает от последующего инфицирования холерным вибрионом. В ходе исследования 59 здоровых добровольцев получали оральную вакцину, которая состоит из живых ослабленных вибрионов, или плацебо, то есть неактивный препарат. Спустя три месяца после прививки 36 из них вводился возбудитель холеры для оценки эффективности вакцинации. В результате 42 % тех, кто получал плацебо, заболели холерой среднего или тяжелого течения, а из тех, кто получил вакцину, не заболел никто. Лишь у одного вакцинированного отмечалась диарея. Кроме того, у 97 % привитых был отмечен как минимум четырехкратный подъем концентрации противохолерных антител в крови. Вакцины, которые в ходу в настоящее время, защищают только половину привитых людей. Кроме того, при их использовании часто наблюдаются побочные эффекты по месту введения и в различных органах. При введении экспериментальной вакцины отмечались лишь колики и головная боль, причем лишь головная боль у привитых пациентов была выражена статистически достоверно. Ученые пришли к выводу, что новая вакцина достаточно иммуногена и сравнительно хорошо переносится. Она может стать хорошим средством предупреждения заболевания у путешественников. Пока известно, какое время сохраняется защитный эффект. Предполагается провести дополнительные исследования через шесть месяцев после введения вакцины.

По материалам
Интернет.

Хозирда Узбекистонда умумжаҳон тажрибасига суянган ҳолда соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш амалга оширилмоқда. Ис-лохотларнинг муваффақияти кўп ҳолларда соғлиқни сақлаш тизими раҳбарлари ва тиббий хизмат етказувчиларнинг нафақат клиник билимлари, балки бошқарув ва молиялаштириш масалалардаги билим ва тажрибаларига боғлиқ бўлади.

Бирламчи тиббий санитария ёрдами кўрсатиш (БТСЕК) тизимининг қайта тузилиши, молиявий ва бошқарув тизимидаги ўзгаришлар кишлоқ врачлик пунктларида молиявий менежерлар фаолият кўрсатишини назарда тутади.

Соғлиқни сақлаш менежменти соҳасидаги Здрав/Плюс лойиҳаси фаолиятининг асосий мақсади бўлган маҳаллий соғлиқни сақлаш раҳбарлари, шунингдек, тиббиёт олий ўқув юрларидаги тренер ўқитувчиларнинг зарурий билим ва қўникмаларини ошириши,

**Семинар
СЕРТИФИКАТ ТОПШИРИЛДИ**

келгусида эса тренерлар билан ҳамкорлик қилиш орқали эришилган ўқишларни институционализациялашдан иборат.

Юкоридагиларни ҳаётга татбиқ қилиш мақсадида Тошкент шаҳрида 2005 йил 7-17 ноябрь кунлари АҚШ халқаро ривожлантириш агентлиги (USAID)нинг Здрав/Плюс ва «START» лойиҳалари томонидан республика олий ўқув юрлари умумий амалиёт шифокорлари тайёрлаш марказлари тренер-ўқитувчилари учун «Соғлиқни сақлаш менежменти» мавзусида семинар машғулотлари ўтказилди. Семинарда 14 та ўқув марказидан 30 та тренер ўқитувчилар, Тошкент иқтисодиёт университетида ва Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 1 тадан тренер иштирок этди.

Семинар жараёнида ташкилотчилар томонидан тақдир этилган Соғлиқни сақлаш вазирлигининг етакчи мутахассислари ҳамда олий ўқув юрлари юқори малакали педагоглари қатнашдилар. Улар соғлиқни сақлаш менежменти ва молиялаштириш масалалари бўйича ўзаро фикр алмашдилар. Шунингдек, замонавий ўқитиш усуллари ва техник ўқув

воситаларидан кенг фойдаланилди. Тингловчилар билимлари ўтказилган оралиқ ва якуний тест синовлари ёрдамида назорат қилиб борилди. Семинар сўнггида қатнашчилар ва тингловчилар УАШ тайёрлаш 10 ойлик дастури ва бирламчи тиббий санитария ёрдами кўрсатиш тизими молиявий менежерлари тайёрлаш доирасида ўқув дастури ишлаб чиқдилар. Шу куннинг ўзига Соғлиқни сақлаш вазирлиги мутахассислари, «Саломатлик-2» ва Здрав/Плюс дастурлари етакчи ходимлари иштирокида давра суҳбати ўтказилди. Мутахассислар қатнашчилар томонидан берилган саволларга тўлақонли жавоб бердилар.

Семинар якунида қатнашчиларга «Соғлиқни сақлаш менежменти тренери» сертификатлари топширилди.

**Кобилжон ТУРҲУНОВ,
АДТИ УАШ тайёрлаш
маркази директори.
СУРАТДА: сертификат
топшириш пайти.
Сурат муаллифи
Асен НУРАТДИНОВ.**

Шифокор илҳами

Андижон халқига туғадирдинг офат,
Қалбимни қоплади, алам ва нафрат.
Хоинларга ўрин йўқ, йўқдир ҳам шафқат.
Эй, Оллоҳ, халқимга солмагин кулфат.
Муқаддас тупроғим она диёрим,
Дунёда танҳосан, Узбекистоним.

Элим соғ, ҳаво соф, оиламда тинчлик,
Мусаффо ҳавонгдан олурман нафас.
Кимлар қилди ҳасад, кимлардир ҳавас,
Ёнингда турман ҳар дам, ҳар нафас.
Муқаддас тупроғим она диёрим,
Дунёда танҳосан, Узбекистоним.

Раҳна солмоқ бўлса, агар нокаслар,
Ўз қадрин билмайди ўша пасткашлар.
Сени ҳам мен каби, она туққандир,
Хоин номи билгин, сенга инсондир.

ОНА ДИЁРИМ

Муқаддас тупроғим она диёрим,
Дунёда танҳосан, Узбекистоним.

Ота-онам қўйган улуг номимни,
Қўл қилиб ёқдингми, хони-момимни.
Ваҳшийларча олми, қўлга қуролни.
Хоин бўлиб сотдинг, инсоф-имонни.
Муқаддас тупроғим она диёрим,
Дунёда танҳосан, Узбекистоним.

Ўсмир-ёшларнинг йўлини буздинг,
Соф мия, соғлом фикрин кемирдинг.
Алданма ўзбегим, унутма ўзинг,
Мард ўлғоним, катта он кўзинг.
Муқаддас тупроғим она диёрим,
Дунёда танҳосан, Узбекистоним.

Гуноҳга ботирма, беғубор қалбинг,
Ҳали ҳам кеч эмас, топшир қуролинг.
Ёвузликдан қайтсанг, кечирар сени,
Ўзбекистон қайди, бизнинг Ватанни.
Муқаддас тупроғим она диёрим,
Дунёда танҳосан, Узбекистоним.

Ифвою-ғавгога, ортиқча вақт йўқ,
Ҳалол меҳнат қилишда, ўзбекка гап йўқ.
Юрт сотган хоинлар, сизга ўрин йўқ,
Юртбошим раҳман, бундан дўнгил тўқ.
Муқаддас тупроғим она диёрим,
Дунёда танҳосан, Узбекистоним.

**А. УСМОНКУЛОВ,
шифокор-невропатолог,
Сирдарё вилояти, Ширин шаҳри.**

ЎЗБЕККА ТОШ ӨТМА!

Ўзбекка тош отма, у ҳам билиб қўй,
Сенинг бошинг учун тош жамлаганмас.
Агар юртинг узра бўлса бирон тўй,
Ҳасадда қуйиниб қўз намлаганмас.

Ўзбекка тош отма, билгин ҳеч қачон,
Халқим диёрингга суқли боқмаган.
Сўрасанг ҳаттоки бера олур жон,
Ва сира хусумат ўтин ёқмаган.

Ўзбекка тош отма, кўрғонинг тоғиб,
Тагига челақлаб заққум қуймаган.
Йиқилсанг сездирмай устингни ёйиб.
Қўйғали ҳовучлаб тупроқ уймаган.

Ўзбекка тош отма, сенинг қадрингни,
Миллатим ер билан яқсон қилмаган.
Дунёдан қўз юмсанг санаб қабрингни,
Юришни ўзинга одат билмаган.

Ўзбекка тош отма, халқим ногаҳон,
Адашиб шайтонни, ошма билмасин.
Кўзига қоронғу кўриниб жаҳон,
Сен каби ношудга, жавоб қилмасин.

Ўзбекка тош отма, мен ҳам сенга деб,
Ногаҳон тош йиғиб, жамлаб юрмайин.
Тинчликни суймаган, номард душман деб,
Тош отсанг отишини, поилаб турмайин.
Ўзбекка тош отма!

**Нурмат ОТАБЕКОВ,
Тошкент вилояти соғлиқни
сақлаш бошқармаси бошлиғи.**

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Встреча, окончившая
Андижанский государственный медицинский институт в 1965 году, состоится 17 декабря 2005 г. в г. Андижане (ул. Ю. Отабекова, дом 1). Желающим участвовать во встрече, просим обратиться по адресу:

г. Андижан, тел.:
(8-374-2) 22-11.
Профессор
О. Салохитдинов.

**Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тиббий фаолиятни лицензиялаш
Кенгашининг 2005 йил 20 сентябрдаги 10-сон мажлис қарорига асосан**

Корхона номи, манзили	Лицензия рақами	Берилган санаси	Лицензиянинг амал қилиши тугатилган сана
«Soғ'liqni saqlash Bosh boshqarmasi» oqshidagi DEKRETIY KASBGA MANSUB BO'LGAN SHAXSLARNI TIBBIY KO'RKIDAN O'TKAZISH XO'JALIK HISOBIDAGI BO'LIM» Тошкент шаҳри, Миробод тумани, Мо-вароуннахр кўчаси, 6-уй	2984-тиб.	2002 йил 30 майда	2005 йил 1 октябрдан

**Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тиббий фаолиятни лицензиялаш
Кенгашининг 2005 йил 17 октябрдаги 11-сон мажлис қарорига асосан**

Корхона номи, манзили	Лицензия рақами	Берилган санаси	Лицензиянинг амал қилиши тугатилган сана
«Сергийёх» хусусий диагнос-тика маркази ва шифоконаси. Андижон вилояти, Шаҳристон шаҳри, Р. Едгоров кўчаси, 103-уй	2942-тиб.	2003 йил 21 январда	2005 йил 27 октябрдан 10 кун муддатга

Қутлаймиз!
Меҳрибон кизалоҳимиз
ДИЛНОЗАХИМ!
Сени таваблуд айё-минг, яғни муҷал тўйинг билан самимий қутлай-миз. Сенга узоқ умр, си-ҳат-саломатлик, келгу-си ўқушларингда омад ёр бўлишини Яратгандан сўраб қоламиз.
Аканг Бекзод, ойинг Зулхумор ва аданг Бахтиёр КЎШОҚОВЛАР.

Gazeta muassisi:
O'zbekiston
Respublikasi
Sog'liqni saqlash
vazirligi

Bosh muharrir:
Po'lat MIRPO'LATOV.
Ijrochi muharrir:
Ibodot SOATOVA.
Tahrir hay'ati raisi: F. NAZIROV.
Tahrir hay'ati a'zolari: B. ARIPOV (Bosh muharrir o'rinbosari), B. ALIMOV, G. ISLOMOVA, O. MIRTAYAYEV, O. MUHTIDINOVA, M. MIRALIYEV (Bosh muharrir o'rinbosari), B. NIYAZMATOV, F. OQILOV, N. OTABEKOV, X. RABBANAYEV, R. SOLIXO'JAYEVA, N. TOLPOV, M. TURUMBETOVA, A. UBAYDULLAYEV, F. FUZAYLOV, N. SHARAPOV.

Manzilimiz: 700060, Toshkent, Oxunboboev ko'chasi, 30-uy, 2-qavat. Tel/faks: 133-57-73; tel. 133-13-22. Gazeta O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligida 2003-yilning 17-noyabr kuni ro'yxatga olingan, guvohnoma raqami 211. Adadi 5.802 nusxa. O'zbek va rus tillarida chop etiladi. Haftaning seshanba kunlari chiqadi. Maqolalar ko'chirib bosilganda O'zbekistonda sog'liqni saqlash-dan olindi deb ko'rsatilishi shart. Buyurtma G-153.
Gazeta «SHARQ» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi boshqaruvchisi tomonidan chop etildi. Korxonada nashriyot Toshkent shahri, Buyuk Turon ko'chasi, 41. Hajmi 2 bosma tabaq. Format A3. Ofset usulida bosilgan. Gazeta IBM kompyuterida teriladi va sahifalandi. E'lon va bildiruvlardagi fakt haqida dalillarning to'g'ri olinganligi ushbu reklama va e'lon beruvchilar mas'uldir.
Sahifalovchi: Baxtiyor QO'SHOQOV.
Boshqaruvchi: Topshirish vaqti 18.00.